

МЕЖДУНАРОДНИТЕ СЧЕТОВОДНИ СТАНДАРТИ (IFRS, IAS) МИТ И РЕАЛНОСТ ПРЕЗ 2013 ГОДИНА

Димитър Желязков

Дипломиран експерт-счетоводител, Регистриран одитор

Член на УС на ИДЕС

Независимо че състоянието на посочените стандарти е дискутирано многократно през последните 10 години, причината да разгледаме още един път ситуацията към 2013 година е нашето недоволство от направеното до момента. Вече повече от 40 години се работи по отношение наличието на единни международни счетоводни стандарти, но резултатите към момента са много далече от нашите очаквания.

За сравнение ще посочим факта, че само за три години (1990 – 1993 г.) бившето управление „Национално счетоводство“ при Министерство на финансите разработи цялостно принципно ново счетоводно законодателство за условията на пазарната икономика при аналогичен числен състав.

Във връзка с това още един път трябва да подчертаем, че с приемането на страната ни за член на ЕС нямаше никакви бележки по отношение счетоводно и одиторско законодателство. Нашата страна практически изпревари всички страни от Югоизточна Европа по отношение на промяната в законодателството в посочените аспекти, в т.ч. и Италия по отношение прилагането на IV Директива. Разликата в производителността и професионалната ефективност е очевидна при направеното сравнение.

Във връзка с това подчертаваме, че ако IASB, респективно СМСС, работеше по същия начин, отдавна много проблеми в областта на счетоводното стандартизиране щяха да бъдат забравени, но за съжаление това не се случва през един нормален времеви интервал.

Що се касае относно идеята за разработването на международни счетоводни стандарти, възникнала през 60-те години на миналия век, тя е прекрасно начинание на фона на развитието на международната икономическа интеграция.

Идеята е мотивирана на база на необходимостта от съпоставимост и еднаква степен на прозрачност при организирането на счетоводното отчитане на дейността на предприятията в различните сектори на икономиката в световен мащаб.

Ето защо през 70-те години се натрапва тезата, че чрез международните счетоводни стандарти ще се постигне на практика хармонизация на счетоводните системи в различните страни.

Стартът е даден през 1973 година.

Никой обаче не е помислил сериозно върху това, че да се реализира тази хармонизация е необходимо наличието на следните предпоставки в световен мащаб, а именно:

1. Еднакъв бит, нрави, обичаи, в т.ч. религиозни, във всички страни;
2. Еднаква степен или относително еднаква степен на социално-икономическо развитие в различните региони и страни, в т.ч. и на финансовите пазари;
3. Относително еднакъв обхват и ниво на професионална квалификация на счетоводителите в различните страни;
4. Относително еднакъв професионален речник в семантичен и прагматичен аспект;
5. Относително еднаква организация на счетоводните системи в различните предприятия като структура и функциониране;
6. Относително еднаква юрисдикция и юриспруденция в различните региони;
7. Еднакъв подход при разработването на националните счетоводни законодателства в семантичен и прагматичен аспект като обхват и съдържание;
8. Относително еднакви интереси на вътрешните и външните потребители на счетоводната информация;
9. Относително еднакви морално-психологични качества и поведение както на счетоводителите, така и на потребителите на счетоводната информация. От особено значение са честността, почтеността, етиката и законосъобразното практическо поведение.

Както се вижда, тези предпоставки отсъстват дори през 2013 година, а някои от тях звучат като научна фантастика.

Ето защо и за момента е изключено да се реализира идеята за хармонизация на счетоводството.

Във връзка с това обаче възниква въпросът трябваше ли да се чака близо 40 години, за да се стигне до заключението, че това е невъзможно, и да се заговори за конвергенцията в счетоводството чрез прилагането на IFRS/IAS? Още повече, че на един квалифициран специалист още през 60-те години на миналия век е трябвало да му е пределно ясна ситуацията и невъзможността да се стигне до хармонизиране на счетоводството в световен мащаб.

Уж в IASB (СМСС) се подбират най-квалифицираните специалисти за тази цел, но очевидно критериите са други, а не толкова професионални, и са подчинени на икономически, политически и други интереси.

Животът е потвърдил недвусмислено, че счетоводството е много добро, когато се икономизира и е независимо от всякакъв вид интереси.

Рефлектират ли в счетоводството политически и икономически интереси на едрият капитал, то се деформира и нито е обективно, нито е законосъобразно. В този смисъл „Енрон“, „Пармалат“ и други случаи практически доказаха тази теза.

Лично за нас конвергенцията по-точно разкрива целта на бъдещето развитие на международните счетоводни стандарти, но сме доста отчаяни от темповете на тяхното развитие и от липсата на добре обосновавана и мотивирана концепция за техния обхват и съдържание.

За да изложим нашето виждане за тяхното бъдещо развитие е необходимо да маркираме недостатъците към 2013 година, а те са следните:

1. Това не са стандарти, а по-скоро рекомендации относно организацията и осъществяването на счетоводството както в семантичен, така и в прагматичен аспект;
2. Още не са световно приложими, независимо че има работна група след световния конгрес по счетоводство в Хонг Конг, която да ги трансформира в световни стандарти на базата на IFRS/IAS и US GAAP. Все още няма желанния резултат.

Това е нормално, защото практически не може в рамките на две сесии по няколко дни годишно да се реализира този процес. Необходима е работна група, която да работи ежедневно в продължение на няколко години, за да се стигне до желанния резултат;

3. Няма концепция за обхват и съдържание на стандартите въз основа на определен подход;
4. Не е нормално да има стандарти IFRS и IAS и даже с еднакви номера. Пресистематизирането на стандартите можеше да се реализира за няколко месеца, но кой да го направи;
5. Промените са по-скоро козметични, но не и по същество. Всеки нов съвет демонстрира своето професионално безсилие с някои промени, които наистина поставят въпросителни относно професионалната квалификация. Например едно и също ли е Отчет за финансовото състояние и Счетоводен баланс. За нас само един „професионален полуидиот“ може да твърди подобно нещо.

То не бе сметка за печалби и загуби, отчет за доходите, отчет за всеобхватния доход и т.н., след като е ясно, че става въпрос за отчет за приходи и разходи и счетоводен финансов резултат така, както са дефинирани в Общите положения към IFRS/IAS;

6. Повтаряемост и отсъствие на фундаментални стандарти например за счетоводната политика на предприятието;
7. Липса на добра систематизация и класификация;
8. Липса на модификация и рекомендации към страните с липса или слабо развита пазарна икономика.

Разбира се, ако трябва подробно да се изложат техните недостатъци, списъкът може да се продължи, но по-важно е следното:

Как да се излезе от ситуацията?

Според нас на първо място трябва да се въведе конкурсното начало за избор на IASB.

Без изпит за доказване на професионална квалификация и подбор на база на резултатите от изпита няма да има напредък в IASB (СМСС).

Избраните професионалисти на база на конкурс избират своя председател.

На второ място трябва да се организира от IFAC контрол как работят тези хора на база ежегоден отчет за тяхната работа. Той трябва да бъде обсъден от институти членове на IFAC, които писмено да оценят направеното и да дадат препоръки относно бъдещата работа.

На база на потенциалните критики и пожелания да се ориентира работата през следващата година.

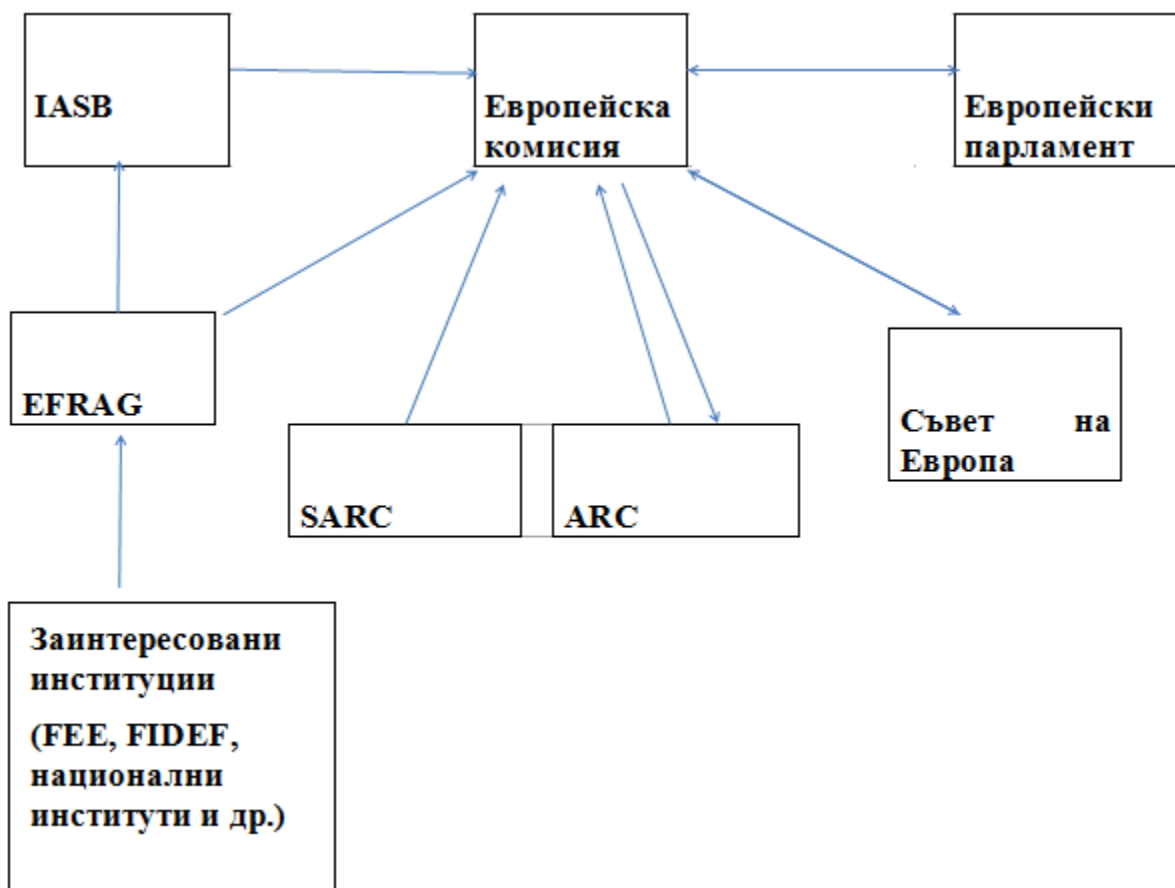
Според нас не беше удачно отделянето на IASB от IFAC.

На трето място трябва да се опрости схемата относно процеса и процедурите за утвърждаването на стандартите за страните-членки на ЕС, която в момента е много бюрократична и тромава. Това ни интересува като европейци.

Тя може да се илюстрира със следната схема

Схема 1

Процес на утвърждаване на IFRS/IAS за страните-членки на ЕС

Легенда:

- EFRAG - Европейска финансово отчетна надзорна група
 SARC - Стандартизационен счетоводно регулаторен комитет
 ARC - Счетоводен регулаторен комитет
 IASB - Международен борд за счетоводни стандарти

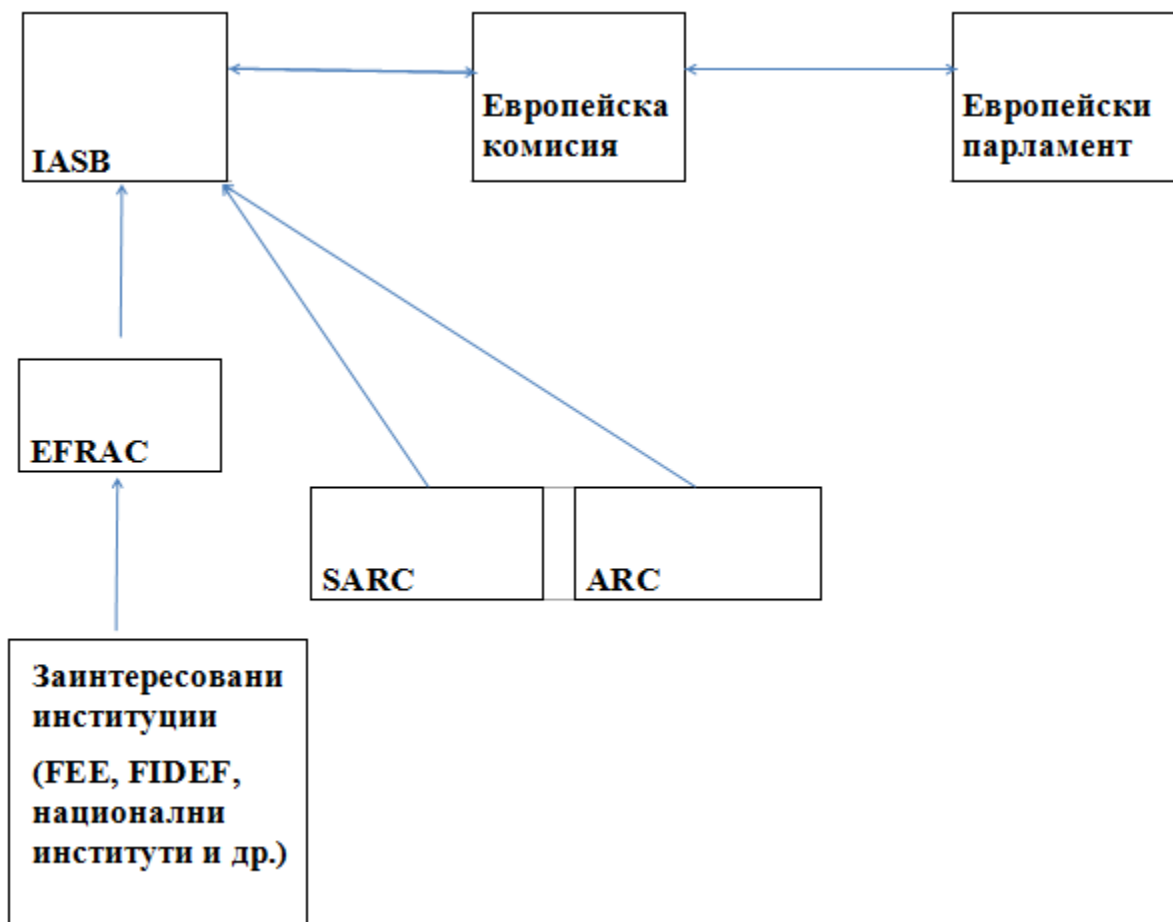
Много по-просто би било, ако представител на Европейската комисия е член на IASB, но определен с конкурс относно професионалните му качества по отношение на подбирането и прилагането на IFRS/IAS.

Той да подготвя проекта за решение, съгласувано с Европейския парламент.

Не е необходимо участието на Съвета на Европа, тъй като стават много органи от една институция, което усложнява процеса.

Необходима е промяна в субординацията при разработването на стандартите, като се помисли и за отпадането на някои звена.

В този случай схемата придобива следния вид: Схема 2

Схема 2**Процедура относно приемане на IFRS/IAS за страните-членки на ЕС**

Освен това, на четвърто място е необходимо да се разработи Концепция относно стандартите, като се има предвид следното:

- IFRS/IAS ще бъдат стандарти за големи предприятия за всички страни в света;
- IFRS за малки и средни предприятия – формата не е толкова важна дали ще е един стандарт или опростен вариант на IFRS/IAS, но трябва да са приложими също за всички страни. Не са утвърдени от ЕС поради противоречия със счетоводните директиви;
- Стандарти за т.н. микропредприятия не са необходими, а само опростяване на съдържанието на финансовия отчет на база стандартите за малки и средни предприятия;
- IFRS за публичен сектор, които сега се разработват от IFAC, което нарушава субординацията при разработването на стандартите, изискваща наличие на един специализиран орган или институция, специализирана за всички международни счетоводни стандарти.

Всички международни счетоводни стандарти трябва да се разработват от IASB (СМСС), като се прилага еднотипен подход към амортизация, оценки и организация на счетоводното отчитане, класифициране на активи, пасиви и операции (стопански и нестопански).

В този смисъл Европейската комисия би следвало да утвърди задължителното им прилагане за страните-членки както за публичния сектор, така и за частния сектор, като имаме предвид, че стандартите за публичния сектор не се прилагат у нас.

Във връзка с това трябва да се спре роенето на професионалните организации, защото ситуацията в момента е нетърпима. Защо? Защото те се роят непрестанно и никнат „като гъби след дъжд“ (при наличие на финансиране) понякога с наивен предмет на дейност и дублиране на дейността на утвърдени в международен план организации като IFAC, FEE, FIDEF, ISAR при UNCTAD към ООН и други.

В последно време много от професионалните форуми придобиха предимно комерсиален характер, където „богоизбраните“, т.е. представителите на най-развитите в професионален аспект страни, рекламират своите услуги и търсят клиенти.

За съжаление тази тенденция не пропуска дори общите събрания на IFAC, което е отвратително, както е отвратителен и подходът за избор на ръководните органи.

Никой не е в състояние да ни убеди, че някаква експерт-счетоводителка от Карибския басейн заслужава повече да бъде член на бюро на IFAC, отколкото бивш президент на Института на одиторите в Белгия и бивш президент на FIDEF.

Но тя бе избрана, защото трябвало да се спазва териториален признак, а не конкурсното начало, където резултатът щеше да бъде друг.

Или на някой трябва да му се намери работа, за да преживява, или да се изявява щом веднъж се е добрал до някаква професионална структура.

Ето защо още един път подчертаваме, че изборността трябва да е съпроводена от конкурсно начало с оглед потвърждаването на професионалната квалификация в теоретичен и практико-приложен аспект. Това че от някои региони няма да има или ще има минимално представителство, не бива да бъде обезпокояващо. Когато се развият професионално на необходимото ниво, ще представляват региона в IFAC. Според нас неправилният подбор на функционерите в IFAC доведе до появата на т.н. Форум на фирмите, напълно ненужна организация.

На пето място, тъй като конвергенцията не може да се реализира по един и същ начин във всички региони, е необходимо да се разработи нов подход към процедурите и субординацията при разработването на стандартите при изпълнението на следните задължителни стъпки:

1. Проучване от IFAC на прилаганата рамка относно счетоводството във всички страни, членки и нечленки на организацията, чрез анкети до националните професионални организации.
В тези анкети би било важно да се проучи от какви счетоводни стандарти се нуждае всяка страна.
2. Опосредствано звено между националните професионални организации и IFAC ще бъдат регионални организации на географски принципи:
 - Европа;
 - Азия;
 - Африка;
 - Северна Америка;
 - Латинска Америка;
 - Австралия, Нова Зеландия и Океания.Всякакви други професионални организации в регионален аспект и международни следва да бъдат закрити, за да се подобри субординацията.
3. Предоставяне на анкетите на IASB, като се възстанови контролът на IFAC върху работата на този борд, който ще разработва счетоводните стандарти за публичен и частен сектор, за големи, малки и средни предприятия.
4. IASB трябва да разработи трайна концепция какви международни стандарти трябва да има съгласувано с IFAC и ISAR към UNCTAD при ООН.
Трябва да се даде право на отделните страни при възникнала необходимост за проблеми, неуредени с IFRS/IAS, да разработят и допълващи нормативната рамка национални стандарти, разработвани от специалисти, избрани по същия начин с конкурс, формиращи национален стандартизационен орган.
5. Утвърждаването на стандартите в регионален аспект трябва да се организира от регионалните организации по начин, по който става това за страните-членки на ЕС.
6. Организиране от IFAC на надзор относно тяхното практическо прилагане.
7. Усъвършенстване и развитие на стандартите. Акцентът тук трябва да бъде по отношение на разбираемостта при тяхното практическо прилагане в семантичен и прагматичен аспект.

8. Лицензиране на програмните продукти за счетоводството в национален мащаб въз основа на критерии, разработени от IFAC.

Даваме си сметка за трудностите, които ще съпътстват практическата реализация на този процес.

Преди всичко това ще бъде войната, която се води от много години между т.н. англо-саксонски подход и т.н. континантален (латински) подход, подържан от франкофонски ориентираните страни.

Докато преди десетина години имаше публични дискусии на международните форуми по отношение на разликите в подходите, то сега няма такива публични дискусии, но войната продължава.

За нас и единят, и другият подход имат плюсове и минуси, но спорът най-вече е по отношение степента на нормативното ограничение на професионалната свобода на счетоводителите.

На базата на 40-годишния си професионален опит в тази област, в т.ч. и в международен аспект, бихме подчертали следното:

1. Прекалената свобода не влияе добре върху счетоводството, намалява степента на неговата прозрачност и законосъобразност. Това е така, защото народопсихологията във финансово-икономически аспект в различните региони е относително еднаква като обхват и съдържание.

С оглед на това в много случаи тази свобода деформира качествата на счетоводната информация въз основа на наличието на определени субективни интереси.

Тези деформации могат да се констатират в Европа най-вече в гръцките фирми, което обуславя ситуацията в Гърция, където господства англо-саксонския модел на счетоводство.

2. Прекаленото ограничаване на професионалната свобода на счетоводителите също така не е много добро явление. Като пример в това отношение може да се даде задължителния характер на сметкоплана по отношение на финансовото счетоводство във Франция в синтетичен аспект. Имайки предвид предимството на съдържанието пред формата понякога има нужда от специфични операции, но те не са регламентирани. И ако ще приложим стриктно този принцип, в случая трябва да нарушим задължителния характер на сметкоплана.

Ето защо в нашата страна той от задължителен стана препоръчителен.

За да се изгладят противоречията между двата подхода е необходима директна дискусия по проблемите и постепенното елиминиране на рзличията.

Според нас в перспектива трябва да се стигне до следното:

1. Законово регламентиране на организацията на счетоводството;
2. Регламентиране на задължението за спазване на стандартите в съответния сектор на икономиката и вид предприятие, условно казано.

3. Разработване от IFAC на препоръчителен синтетичен сметкоплан в систематизационен аспект с акцент, че при необходимост, въз основа на предимството на съдържанието пред формата, сметките се допълват.

За да станат IFRS/IAS световни стандарти е необходимо и постепенното елиминиране на разликите в данъчното законодателство в национален аспект, както и в областта на правото.

Засега тенденцията е в полза на тези стандарти и ако се реализират посочените стъпки, можем да очакваме те да станат световни.

Колкото по-бързо се реализират тези процеси, толкова по-бързо ще се увеличи прагматичността на счетоводната информация за нейните потребители при условията на икономическата глобализация.

Ще се създадат възможности за минимизиране на злоупотребите с тази информация на база на определени интереси.

На нас не ни трябва „счетоводни аристократи“, които да се кипрят по трибуните на международните професионални форуми и да събират овации, а много компетентни „бачкатори“, които да решат проблемите в кратки срокове.

„Пътят е труден, но славен“, знаете кой го е написал, остава ни да се мобилизираме в професионален аспект и да го извървим.

Ключови думи:

IASB – Борд за международни счетоводни стандарти

EFRAG – Европейска финансово отчетна надзорна група

SARC – Стандартизационен счетоводно регулаторен комитет

ARC – Счетоводен регулаторен комитет

IFAC – Международна федерация на счетоводителите

FIDEF – Международна федерация на дипломираните експерт-счетоводители

FEE – Европейска федерация на експерт счетоводителите

Key words:

IASB – International Accounting Standards Board

EFRAG – European Financial Reporting Advisory Group

SARC – Standards Accounting Regulatory Committee

ARC – Accounting Regulatory Committee

IFAC – International Federation of Accountants

FIDEF – Fédération Internationale des Experts-Comptables Francophones

FEE – Federation of European Accountants

INTERNATIONAL ACCOUNTING STANDARDS (IFRS, IAS) – MYTH AND REALITY IN 2013

Dimitar Jelyazkov

Certified Public Accountant, Registered Auditor

Member of the MB of ICPA

Summary

This article provides a critical overview of IFRSs development in view of their practical application and their gradual transformation into a single set of global accounting standards.